

Unga omsorgsgivare

Barnrättsdagarna - 2024-04-09

Pauline Johansson, docent, projektledare, möjliggörare

Lennart Magnusson och Elizabeth Hanson

Linnéuniversitetet och Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka)

Unga omsorgsgivare – Young Carers

Barn och unga, under 18 år, som ger eller står i beredskap att ge, vård, hjälp eller stöd till en familjemedlem, som har en kronisk sjukdom, funktionsnedsättning, svårighet eller missbruksproblematik. De utför ofta regelbundet betydande och omfattande omsorgsuppgifter och tar ett ansvar som motsvarar ett vuxenansvar.

- *praktiska (hushållsarbete),*
- *personlig omsorg (hygien, klä av/på)*
- *ge medicin*
- *hjälpa till vid olika kontakter*
- *känslomässiga*
- *ta hand om syskon*
- *ekonomiska*

(Becker, 2000)

Hur många är unga omsorgsgivare (n=2424, 15 år)

7 % ger omfattande omsorgsarbete (antal aktiviteter eller hur ofta)

2,5 % hjälper förälder med personlig hygien

20 % håller ett öga på sin förälder

12-16 % ber ej om hjälp med egna problem/skolarbete, tar hand om syskon/arbetar

3 % hemma från skolan minst 1 g/v

Unga omsorgsgivare i Sverige

(Nordenfors, Melander & Daneback, 2014)

Hur många är unga omsorgsgivare (n=3015, 15-17 år)

72 % av de som är barn
som anhöriga är också
unga omsorgsgivare

13 % ger omsorg/stöd
till familjemedlem med
hälsorelaterat tillstånd

16 % ger omsorg/
stöd till vän/annan
närstående

6 % dubbelt ansvar ger
omsorg/stöd till mer än en
familjemedlem, vän/annan
närstående samtidigt

Vanligen 4 tim/dag, 3 %
dygnet runt. Började vid
12-17 år, 30 % så länge
de minns

Unga omsorgsgivare

Svensk kartläggning

– delstudie i det europeiska ME-WE-projektet

(Brolin, Magnusson & Hanson, 2022)

Högst omsorgsaktivitet har...

- flickor
- äldre syskon
- ungdomar som bor i lägenhet med ensamstående mamma
- ungdomar födda utomlands eller om föräldrarna är födda utomlands

➔ ungdomar med föräldrar födda utanför Europa har högst nivå av omsorgsaktivitet

(Brolin m.fl., 2022; Nordenfors m.fl., 2014)

Konsekvenser

- försämrad psykisk hälsa och välbefinnande
- fysiska besvär
- bär sina egna bekymmer
- uppnår inte mål/betyg i skolan
- påverkar kamratrelationer, fritidsintressen, personliga behov
- stigmatisering, mobbning och utanförskap

➔ på längre sikt minskad möjlighet till vidare utbildning, anställning kan ge social exkludering sämre välbefinnande

(Brolin m.fl., 2022; Nordenfors m.fl., 2014)

Positivt för utveckling och motståndskraft

- tillfredsställelse, positiv självkänsla och självförtroende
- lär sig användbara och nyttiga saker, att ta ansvar
- känsla av kontroll över situationen, mer delaktiga, familjen mer viktig
- motiverade, problemlösare
- konflikt- och stresshantering
- kommunikation och teamwork

➔ på längre sikt tillgång för vidare utbildning och anställning

(Hagberg m.fl., 2017; Nordenfors m.fl., 2014)

Faktorer för välbefinnande och hanterbarhet

Mest betydande är omgivande sociala nätverket och dess stöd

Andra positiva faktorer är;

- klara sig bra i skolan
- att nå sina mål
- positiva relationer
- upprätthålla en känsla av hopp

➡ Identifiera – lyssna – ge stöd

(Nordenfors m.fl., 2014)

Svensk lagstiftning

- unga omsorgsgivare nämns inte
- SoL (2001:453, 5 kap. 10 §) ger vuxna anhörigvårdare rätt till stöd och avlastning, omfattar inte barn under 18 år
- finns inget om hur mycket arbete barn får göra inom familjen
- omfattas av generella skrivningar i SoL, HSL, Barnkonventionen och Skollagen

Slutsats – unga omsorgsgivare

- Nästan 3/4 av de som är barn som anhöriga är också unga omsorgsgivare
- Omsorgsansvaret påverkar såväl hälsa som skolgång negativt
- Samhällets stöd till unga omsorgsgivare är inte tillräckligt
- Bör ses som barn med missgynnad bakgrund och ha rätt till extra, skräddarsytt stöd
- Informellt stöd: kompisar, fritidsverksamhet, andra viktiga vuxna
- Formellt stöd: skola, elevhälsa, socialtjänst, stödsamtal/stödgrupp (ME-WE)
- Stöd/avlastning i omsorgsrollen, stöd till föräldern/familjen
- Ekonomiskt stöd
- Bekräftelse, uppmuntran och respekt, bli tagen på allvar
- Kärlek, uppmärksamhet, omtanke, känna sig älskad och värdefull

Nationellt kompetenscentrum anhöriga

Startade 2008, alla åldrar oavsett sjukdom

Finansierat av Socialstyrelsen, lokaliserat vid Region Kalmar län, forskning vid Linnéuniversitetet

Stöd till kommuner, regioner och enskilda utförare

Bidra till utveckling av metoder/verktyg, systematisk spridning och uppföljning av dessa

Funkera som en länk mellan forskning och praktik

Sammanställa samt förmedla forskningsresultat och bästa tillgängliga kunskap inom området.

Uppdrag Barn som anhöriga - Nka

Nationellt uppdrag att bidra till sådant stöd att närståendes svårigheter inte inkräktar på barnets hälsa, utveckling och skolgång.

- Implementering av stöd till barnen/föräldrarna sker inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, förskola och skola
- Tillkom 2011, nuvarande uppdrag 2021-2025
- Omfattar barn där det förekommer våld, där en förälder har missbruksproblem, psykisk ohälsa, är frihetsberövad, lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider.

Nka:s hemsida

Publikationer, filmer, konferenser etc.

Nyhetsbrev

Aktiviteter, webinarium

Utbildning, t.ex. Våga fråga!

Länkar

www.anhoriga.se

“Young Carers’ Fair Futures”
Inclusion, Empowerment, Support and Impact

Kontaktinformation

Pauline Johansson tfn. 0480 446315 pauline.johansson@lnu.se

Lennart Magnusson tfn. 0480 418021 lennart.magnusson@anhoriga.se

Elizabeth Hanson tfn. 0480 418022 elizabeth.hanson@anhoriga.se

Hemsida Nka: anhoriga.se

Facebook: [@Nka.anhoriga](https://www.facebook.com/Nka.anhoriga)

Twitter: [@Nka_anhoriga](https://twitter.com/Nka_anhoriga)

Instagram: [nka_anhoriga](https://www.instagram.com/nka_anhoriga)

Youtube: [nkaplay](https://www.youtube.com/nkaplay)

